سخن سردبیر
Editorial
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره هفدهم، شهریور ۱۳۹۷، ۴۹۳-۴۹۴

نقش سرندیپیتی در توسعه دانش بشری

The Role of Serendipity in Advancing of Human Knowledge

محسن رضائیان[۲،۱]

M. Rezaeian

واژه سرندیپ (Serndip) نام فارسی کهن برای کشور سری‌لانکا است. اما آنچه این واژه را در ادبیات علمی جهان جاودانه ساخت، داستان سه شاهزاده سرندیپ The three princes of Serendip می‌باشد که ابتدا از زبان فارسی به زبان ایتالیایی ترجمه شده است، این داستان پس از ایتالیایی به فرانسه و از فرانسه به انگلیسی ترجمه گردیده است. این داستان جذاب بر این پایه استوارشده است که پادشاهی در کشور سرندیپ سه پسر داشت که برای رشد و تعالی آن‌ها از هیچ کوششی فروگذار نبود. بعد از اتمام آموزش‌های آن‌ها در قصر، برای آن‌که پسرانش تجربیات بیشتری به دست آورند، آن‌ها را به سفری طولانی می‌فرستد. آن‌ها در طول این سفر، با هوش و زکاوت فوق‌العاده‌ای که داشتند و بر اساس تصادف و تخیل به کشفیات مهمی دست می‌یابند. از همین رو برای اولین بار در سال ۱۷۵۴ میلادی، Horace Walpole این واژه را در ادبیات انگلیسی با معنی کشف یک موضوع بر اساس تصادف و هوشمندی به کار برد [۱].

شاید مهم‌ترین سرندیپیتی در علوم سلامت، کشف تصادفی و هوشمندانه پنی‌سیلین در سال ۱۹۲۸ میلادی توسط دانشمند اسکاتلندی Alexander Fleming بود که باعث شد تا وی در سال ۱۹۴۵ به جایزه نوبل در طب، دست یابد. با وجود نقش سرندیپیتی در گسترش مرزهای دانش، مانند مثال فوق، اما هم‌چنان شناخت ما از میزان تأثیر آن ناکافی است، به‌عبارت‌دیگر، تاکنون مشخص نشده است که چه میزان از گسترش دانش بشری بر پایه سرندیپیتی صورت گرفته است. از همین رو شورای پژوهشی اروپا (The European Research Council) تصمیم گرفته است تا با اعطای بودجه پژوهشی ۱/۴ میلیون یورویی به دانشمندی به نام Ohid Yaqub از میزان نقش سرندیپیتی در توسعه دانش مطلع گردد. Yaqub که یک دانشمند بیوشیمیست است که بعداً به علوم اجتماعی علاقه‌مند شده است، او معتقد است که سرندیپیتی بر اساس مشاهدات

۱- استاد گروه آموزشی اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
تلفن: ۳۱۳۱۵۱۲۳-۰۳۴، دورنگار: ۳۱۳۱۵۱۲۳-۰۳۴، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk، ارکید: 0000-0003-3070-0166
۲- استاد مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-14]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.6.9.8]

زیرکانه توأم با درهم‌برهمی کنترل‌شده رخ می‌دهد و در آن وقایع ناخواسته‌ای رخ می‌دهد که می‌توان رد پای آن‌ها را پیدا کرد. او که در دانشگاه Sussex انگلستان مشغول به کار است، در حال تشکیل گروه تحقیقاتی خود است تا بتواند با بررسی دقیق بودجه‌های پژوهشی تخصیص‌یافته و مقالات و نوآوری‌های حاصل از این بودجه‌ها، به این نکته مهم دست یابد که چه زمانی و چگونه سرندیپیتی رخ می دهد. در حال حاضر او بر روی پژوهش‌های علوم سلامت متمرکز است اما ممکن است که دامنه مطالعات وی سایر علوم را نیز در بر گیرد [۲]. نتایج تحقیقات وی در صورت موفقیت ممکن است منجر به شناخت دقیق موقعیت‌هایی گردد که کشفیات بر پایه سرندیپیتی رخ می‌دهد که این خود ممکن است منجر به نوآوری‌هایی بیشتری در علوم بر پایه مشاهدات زیرکانه همراه با درهم‌برهمی کنترل‌شده گردد.

References

[1] Serendipity: http://en.wikipedia.org/wiki/serendipity. Wikipedia the free Encyclopedia. Last access Nov. 2018

[2] [No authors listed]. The serendipity test. *Nature* 2018; 1: 554(7690): 5.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-14]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.6.9.8]